

9

Stemmingen moties Eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel

Aan de orde zijn de **stemmingen over moties**, ingediend bij het debat over **het eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel**,

te weten:

- de motie-Van Hattem c.s. over de afschaffing van de Eerste Kamer (34430, letter N);
- de gewijzigde motie-Cliteur c.s. over het bindend correctief referendum (34430, letter S, was letter O);
- de motie-Cliteur c.s. over het verschuiven van wetgevende macht naar de rechtsprekende macht (34430, letter P);
- de motie-Otten c.s. over een gekozen minister-president (34430, letter Q);
- de motie-Vos c.s. over de reactie van de regering op overgebleven adviezen en de uitwerkingen van eerder overgenomen adviezen (34430, letter R).

(Zie vergadering van 4 februari 2020.)

De voorzitter:

Wij stemmen allereerst over de motie met de letter N. Dat is de motie-Van Hattem c.s. over de afschaffing van de Eerste Kamer. Er is een hoofdelijke stemming over deze motie gevraagd.

Ik geef gelegenheid tot het afleggen van stemverklaringen vooraf over moties, ingediend bij het debat over het eindrapport van de staatscommissie parlementair stelsel.

De heer **Dittrich** (D66):

Dank u, voorzitter. Ik heb eigenlijk een stemverklaring over alle moties die betrekking hebben op dit onderwerp. Kan ik dat in één keer doen? Dat gaat wel zo snel, denk ik.

De **voorzitter**:

Dat is akkoord.

De heer **Dittrich** (D66):

Ik begin bij de motie met de letter N van de heer Van Hattem over de afschaffing van de Eerste Kamer. Deze motie rept niet over wat er na de afschaffing van de Eerste Kamer voor in de plaats zou moeten komen om burgers rechtsbescherming te bieden. Er komt geen sterkere rol voor internationale verdragen of constitutionele toetsing. Daarom kunnen wij niet voor deze motie stemmen en stemmen wij tegen.

Dan wil ik meteen doorgaan naar de motie van de heer Cliteur die nu de letter S heeft gekregen. Dat is de motie over het bindend correctief referendum. In het debat heb ik namens D66 al gezegd dat wij in beginsel voor de voorstellen van de staatscommissie zijn, en dus voor een

correctief bindend wetgevingsreferendum. We weten dat er in de Tweede Kamer een initiatiefwetsvoorstel is ingediend. Dat willen wij graag afwachten, ook om te kijken of, en zo ja, welke amendementen er worden aangereikt en aangenomen. Daarom vinden wij deze motie prematuur. Hoewel wij voor een correctief wetgevingsreferendum zijn, zullen wij tegen deze motie stemmen.

De motie met de letter P van de heer Cliteur gaat over de dikastocratie. Wij zullen tegen deze motie stemmen, omdat wij het oneens zijn met de inhoud van de motie, namelijk dat er een verschuiving van het zwaartepunt plaatsvindt naar de rechtsprekende macht. In de trias politica werken de drie machten samen als communicerende vaten. Deze motie miskent de essentie van de trias politica. Wij zullen dus tegen stemmen.

Dan de motie met de letter Q van de heer Otten over de gekozen minister-president. Deze motie komt eigenlijk uit de lucht vallen, want het onderwerp van een gekozen minister-president maakt geen deel uit van de beraadslagingen van de staatscommissie. In het debat is al gezegd dat het interessant is om over dit onderwerp te praten, maar dat moet dan wel ordelijk op basis van een degelijke voorbereiding gebeuren. Daarom zullen wij nu tegen deze motie stemmen.

Tot slot de motie met de letter R van mevrouw Vos. Die motie vraagt aan de regering om de Kamers voor het zomerreces een reactie op de belangrijke voorstellen van de staatscommissie te doen toekomen. Wij hebben in het debat zelf ook op spoed aangedrongen. D66 vindt dit dus een goede motie. Wij zullen daarvoor stemmen.

Dank u wel.

De **voorzitter**:

Dank u wel, meneer Dittrich. De heer Kox.

De heer **Kox** (SP):

Voorzitter. Met tevredenheid kijkt de SP-fractie terug op het debat over de conclusies en de aanbevelingen van de staatscommissie. Minder tevreden zijn wij over de opstelling van de regering, die vooralsnog niet of nauwelijks ingaat op gedane voorstellen en ondertussen met ongevraagde voorstellen komt, waar niemand op zit te wachten. Daarom steunt mijn fractie de motie die de regering vraagt voor de zomer te reageren op de voorstellen van de staatscommissie. Wij geven ook steun aan de motie waarin de Kamer een positieve grondhouding aanneemt inzake het correctief bindend referendum, in lijn met de voorstellen van de staatscommissie. We geven in deze Kamer van heroverweging geen steun aan de ongenueanceerde motie inzake het afschaffen van de Eerste Kamer. Evenmin geven wij steun aan de stemmingmakende motie inzake de verhouding tussen de wetgevende en de rechtsprekende macht. De motie die onderzoek vraagt naar een gekozen minister-president vinden we voorbarig.

Tot slot is mijn fractie blij met de groeiende steun in deze Kamer voor het voorstel van de staatscommissie tot invoering van het terugzendrecht. We roepen de Kamer op vervolgstappen te zetten, om te voorkomen dat we straks

lijdend voorwerp — met een lange ij — van de regeringsplannen worden. We zien op dit punt liever een leidende — met een korte ei — volksvertegenwoordiging. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel. Dan mevrouw Vos.

Mevrouw Vos (PvdA):

Dank u wel, voorzitter. Nu we toch alle stemverklaringen doen, bedachten wij dat wij net zo goed onze stemverklaring over de motie van de heer Cliteur over het bindend correctief referendum kunnen geven. De PvdA-fractie leest in het dictum van de — inmiddels — motie S de woorden "positieve grondhouding". Daar verstaan wij onder dat we het voorstel tot een bindend correctief referendum met een open vizier tegemoet gaan treden. Maar de definitieve standpuntbepaling zal pas plaatsvinden op het moment dat dit wetsvoorstel in deze Kamer voorligt. Daarom kan mijn fractie voor deze motie stemmen.

De voorzitter:

Collega Ganzevoort.

De heer Ganzevoort (GroenLinks):

Voorzitter. Over vier moties die wij niet zullen steunen, het volgende. De motie-Otten mist onderbouwing en een inhoudelijke afweging, en doet eigenlijk alsof we hier initiatiefrecht hebben - quod non. De motie-Van Hattem mist een noodzakelijke voorwaarde voor de afschaffing van de Eerste Kamer, namelijk de constitutionele toetsing. En als we nou zouden geloven dat zij dat zouden steunen, hadden we een ander gesprek, maar zo is het niet. De motie-Cliteur over het correctief referendum is prematuur. En als hij deze niet aanhoudt, zoals het ernaar uitziet, dan zullen wij tegenstemmen. Laten we gewoon fatsoenlijk wachten tot er een wetsvoorstel bij ons op tafel ligt; dat is het mooie moment. En ten slotte de motie-Cliteur over het terugdringen van de rechterlijke macht. Dat is in onze optiek een gevaarlijke stap richting de dictatuur van de 51%. Deze motie van wat we misschien voortaan maar "Forum tegen de Rechtsstaat" moeten noemen, zullen wij dan ook niet steunen. We zijn erg blij met een onafhankelijke rechter, die burgers tegen een dergelijke politieke machtsuitbreiding beschermt.

De voorzitter:

Dank u wel. De heer Doornhof.

De heer Doornhof (CDA):

Dank u wel, voorzitter. Namens het CDA heb ik tijdens het debat schoten voor de boeg gegeven als het gaat om de concrete voorstellen, de concrete aanbevelingen van de staatscommissie. Dat brengt ook mee dat we ons nu niet voorvoorwaardelijk op standpunten willen stellen, bijvoorbeeld door moties te steunen die een concrete aanbeveling nu al tot uitvoering zouden willen brengen. Daar waar het gaat om de constitutionele toetsing, hebben

wij wel als tegenargument naar voren gebracht dat de rechter niet democratisch gelegitimeerd is. Dat sluit wat aan bij de motie van Cliteur, daar waar het gaat om de ondermijning van de democratie. Uiteindelijk gaat het om balans tussen de machten. Die balans ontbreekt wat in de formulering van de motie. Daarom zullen we ook daar niet vóór stemmen.

Voorzitter, ten aanzien van de procedure het volgende. De motie-Vos steunen wij omdat wij graag een reactie van de regering zien vóór de zomer. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Doornhof. De heer Verkerk.

De heer Verkerk (ChristenUnie):

Voorzitter. Wij zullen de motie van Van Hattem en anderen onder N over de afschaffing van de Eerste Kamer niet steunen. De belangrijkste reden is dat deze motie leidt tot een verzwakking van de rechtsstaat. Ook de motie van Cliteur onder S zullen wij niet steunen. Deze motie is onzes inziens voorbarig, en wij wachten af tot er een concreet voorstel hier in deze Kamer ligt. De motie van Cliteur en anderen onder P zullen wij ook niet steunen. Deze motie nodigt ons uit om te gaan werken aan een democratie zonder rechtsstaat. Onzes inziens kan de democratie alleen bloeien binnen een rechtsstaat. De motie-Otten onder Q over de gekozen minister-president zullen wij ook niet steunen. Dit voorstel is niet ingebracht door de commissie-Remkes en is ook niet gewogen. En alleen al daarom, maar ook vanwege inhoudelijke bezwaren zullen wij deze motie dus niet steunen. Wat betreft de motie-Vos onder R: wij denken dat die motie recht doet aan de waarde van het rapport-Remkes en aan het belang van het geven van een stand van zaken voor het zomerreces. De ChristenUnie-fractie zal deze motie dus steunen.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Verkerk. Dan de heer Meijer.

De heer Meijer (VVD):

Voorzitter. Wij zullen de vier inhoudelijke moties niet steunen. Het is prematuur om die nu in te dienen. Er moeten nog voorstellen komen van de regering, en dan zullen we daarover van gedachten wisselen en tot een standpuntbepaling komen. Met name — en dat heb ik vorige week nog gezegd — de motie over een correctief referendum is gewoon prematuur. Laten we daarover gewoon zorgvuldig argumenten wisselen en dan tot standpunten komen.

Er is één procedurele motie: de motie-Vos. Daar zijn wij het op zich inhoudelijk mee eens, we hebben een vergelijkbare inbreng gehad, maar we hebben van de kant van de minister een toezegging gehoord over wat er nu in het dictum staat. Die toezeggingen worden hier altijd goed bijgehouden. Daarom is die motie overbodig, en zullen we haar niet steunen.

De voorzitter:

Dank u wel. Meneer Van Rooijen.

De heer Van Rooijen (50PLUS):

Voorzitter. Mijn fractie steunt de motie-Vos: een nadere reactie vragen over de resterende adviezen en de uitwerkingen. Ik wil hier het debat van vorige week in herinnering roepen: onze fractie staat erop dat er een apart wetsontwerp wordt ingediend over de gefaseerde verkiezing van de Tweede Kamer. Daar zijn wij namelijk op zichzelf al niet voor, maar met een beroep op de motie-Hoekstra, hier een paar jaar geleden in grote meerderheid aangenomen, begrijpen wij dat de minister wel bereid is — zo hebben we althans een toezegging verstaan — om daarover een apart wetsvoorstel in te dienen. En bij de nadere adviezen en uitwerkingen wachten wij ook op een voorstel over het terugzendrecht.

De voorzitter:

Dank u wel. Meneer Schalk.

De heer Schalk (SGP):

Dank u wel, voorzitter. Mijn fractie zal geen steun verlenen aan de motie-Van Hattem en de motie over het bindend correctief referendum van Forum voor Democratie, en ook niet aan de motie-Otten over de gekozen minister-president. Ten aanzien van de motie-Cliteur over de verschuiving van de wetgevende macht naar de rechtsprekende macht heb ik een heleboel inlegkunde gehoord in de Kamer. Maar als ik de motie sec lees, vind ik het ook heel ingewikkeld om ertegen te zijn, want er staat niets in wat we met zijn allen niet zullen beamen. Daarom zal mijn fractie daarvoor stemmen. De motie-Vos heb ik ondersteund omdat wij vinden dat er haast geboden is rondom de adviezen die we nog verwachten. Dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Schalk.

Wenst een van de leden nog een stemverklaring af te leggen over de moties waarover we nu gaan stemmen? Dat is niet het geval.

Nogmaals, er is een hoofdelijke stemming over de motie op stuk nr. 34430, letter N.

In stemming komt de motie-Van Hattem c.s. (34430, letter N).

Vóór stemmen de leden: Van der Linden, Nanninga, Van Pareren, Pouw-Verweij, Van Strien, Van Wely, Beukering, Bezaan, Cliteur, Dessing, Faber van de Klashorst, Frentrop, Van Hattem en Ton van Kesteren.

Tegen stemmen de leden: Klip-Martin, Kluit, Knapen, Koffeman, Koole, Kox, Meijer, Moonen, Nicolai, Nooren, Otten, Pijlman, Prins-Modderaar, Recourt, Rietkerk, Rombouts, Van Rooijen, Rosenmöller, Schalk, Sent, Stienen, Teunissen, Veldhoen, Vendrik, Verkerk, Van der Voort, Vos, De Vries, Wever, Adriaansens, Van Apeldoorn, Arbouw,

Atsma, Baay-Timmerman, Backer, Van Ballekom, Bikker, De Blécourt-Wouterse, De Boer, Bredenoord, Bruijn, De Bruijn-Wezeman, Van der Burg, Crone, Van Dijk, Dittrich, Doornhof, Essers, Ester, Ganzevoort, Geerdink, Gerkens, Van Gurp, Huizinga-Heringa, Janssen, Jorritsma-Lebbink, Karimi en Niek Jan van Kesteren.

De voorzitter:

Ik constateer dat deze motie met 14 stemmen voor en 58 stemmen tegen is verworpen.

We gaan thans naar de overige moties. We stemmen bij zitten en opstaan.

In stemming komt de gewijzigde motie-Cliteur c.s. (34430, letter S, was letter O).

De voorzitter:

Ik constateer dat de leden van de fracties van de PVV, de SP, de PvdD, de PvdA, FvD, 50PLUS en Fractie-Otten voor deze gewijzigde motie hebben gestemd en de leden van de fracties van het CDA, GroenLinks, D66, de ChristenUnie, de SGP en de VVD ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Cliteur c.s. (34430, letter P).

De voorzitter:

Ik constateer dat de leden van de fracties van de PVV, de SGP en FvD voor deze motie hebben gestemd en de leden van de fracties van het CDA, GroenLinks, D66, de SP, de PvdD, de PvdA, de ChristenUnie, de VVD, 50PLUS en Fractie-Otten ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Otten c.s. (34430, letter Q).

De voorzitter:

Ik constateer dat de leden van de fracties van de PVV, FvD en Fractie-Otten voor deze motie hebben gestemd en de leden van de fracties van het CDA, GroenLinks, D66, de SP, de PvdD, de PvdA, de ChristenUnie, de SGP, de VVD en 50PLUS ertegen, zodat zij is verworpen.

In stemming komt de motie-Vos c.s. (34430, letter R).

De voorzitter:

Ik constateer dat de leden van de fracties van het CDA, GroenLinks, D66, de SP, de PvdD, de PvdA, de ChristenUnie, de SGP, FvD, 50PLUS en Fractie-Otten voor deze motie hebben gestemd en de leden van de fracties van de PVV en de VVD ertegen, zodat zij is aangenomen.